

МОДЕЛІ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Збірник
методичних
рекомендацій

Миколаїв
2023

Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

**МОДЕЛІ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ
В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Збірник методичних рекомендацій

Миколаїв
2023

Укладачі:	<i>В. В. Стойкова, к.пед.н., заступник директора з науково-педагогічної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; О. А. Завгородня, завідувач навчально-методичної лабораторії управління розвитком регіональної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; Л. Л. Козирєва, методист навчально-методичної лабораторії управління розвитком регіональної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; С. В. Гіль, методист навчально-методичної лабораторії управління розвитком регіональної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;</i>
Загальна редакція:	<i>В. В. Стойкова, к.пед.н., заступник директора з науково-педагогічної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти</i>
Відповідальний за випуск:	<i>В. В. Стойкова, к.пед.н., заступник директора з науково-педагогічної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти</i>
Рецензент:	<i>В. І. Шуляр, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти, директор МОІППО, заслужений учитель України</i>

Рекомендовано вченою радою Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, протокол від 30 серпня 2023 року № 3.

У збірнику подано методичні рекомендації для керівників закладів загальної середньої освіти щодо подолання освітніх втрат в умовах війни та післявоєнний період.

Видання стане в нагоді керівникам закладів освіти, їх заступникам, педагогічним працівникам під час упровадження моделей подолання освітніх втрат в освітній процес.

Моделі подолання освітніх втрат в умовах війни та післявоєнний період : збірник методичних рекомендацій / Укл. : В. В. Стойкова, О. А. Завгородня, Л. Л. Козирєва, С. В. Гіль; за заг. ред. В. В. Стойкової. – Миколаїв : Центр редакційно-видавничої діяльності ОІППО, 2023. – 24 с.

© Центр редакційно-видавничої діяльності

Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
2023

ISBN 978-617-8265-28-1

ВСТУП

Сучасні освітні системи зазнають глобальних викликів через нові явища у світі та суспільстві. До таких відносимо освітні втрати (втрата знань, умінь, навичок, зниження мотивації до навчання), що спричинені різними факторами: пропуски занять, тривалі перерви в навчанні, пов'язані із соціальними кризами, природними катаклізмами, безпековими питаннями, воєнними діями, станом здоров'я дитини.

Моніторингові дослідження визначили групу проблем, з якими вчителі зіткнулися унаслідок екстреного переходу до навчання в дистанційному (віддаленому) форматі:

- відсутність сталих умінь і навичок провадження навчання віддалено;
- брак належного технічного обладнання (непрацюючі камери, мікрофони, неможливість установлення певних додатків на старі моделі смартфонів тощо);
- перевантаження різними видами педагогічної праці через недосконале володіння технічними засобами;
- відсутність чіткого керівництва з боку офіційних установ управління освітою щодо організації освітнього процесу в дистанційному та змішаному форматах;
- відсутність належної підтримки та допомоги батьків (їхнього активного залучення до розв'язування наявних проблем, але не навчання замість дітей);
- відсутність прямого й безпосереднього контакту зі здобувачами освіти, недостатній контроль класним керівником та батьками відвідування учнями навчальних занять;
- недостатня кількість інструментів для повернення учнів до ефективного навчання.

Повномасштабна війна московії проти України додала свої наслідки: планові відключення електроенергії, відсутність інтернету, часті сигнали тривоги та екстрена необхідність перейти до бомбосховища, постійна небезпека у прифронтових районах, окупація, руйнування житла, знищення усього майна, вимушені переселення, невідповідність часових поясів на різних територіях тощо. Унаслідок цього поглиблені наявні освітні нерівності, що негативно вплинули на якість освітнього процесу й успішність.

I. ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Освітні втрати накопичуються і поглиблюються, якщо вчасно й ефективно не вжити заходів для їх подолання. Тому в умовах воєнного стану та у повоєнний період для закладів загальної середньої освіти України основним завданням є мінімізація освітніх втрат учнів.

Створити універсальні та кардинально нові освітні моделі в умовах, що склалися, – майже неможливо. Тому вважаємо, що вихід із цієї критичної ситуації маємо знаходити у трансформації наявних дидактичних моделей за певної адаптації до умов конкретного ЗЗСО.

II. СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Освітні втрати розглядаємо водночас і як наслідок світових, локальних кризових станів, і як ситуацію невизначеності, ризику, що має негативний вплив на світову й державну економіку, глобальну й локальні освітні системи, репутацію закладу освіти та призводить до інституційних, особистих втрат.

Освітні втрати та причини, які їх викликали, – кризовий стан у діяльності закладу освіти, що потребує відповідного стилю управління.

До такого стилю належить кризовий менеджмент, який, серед іншого, забезпечує мінімізацію руйнівних впливів і створення умов для розвитку об'єкта та суб'єктів управління.

Подолання освітніх втрат рекомендуємо здійснювати згідно із загальним алгоритмом організації управлінської діяльності для проєктування антикризової стратегії щодо подолання освітніх втрат (рис. 1.).

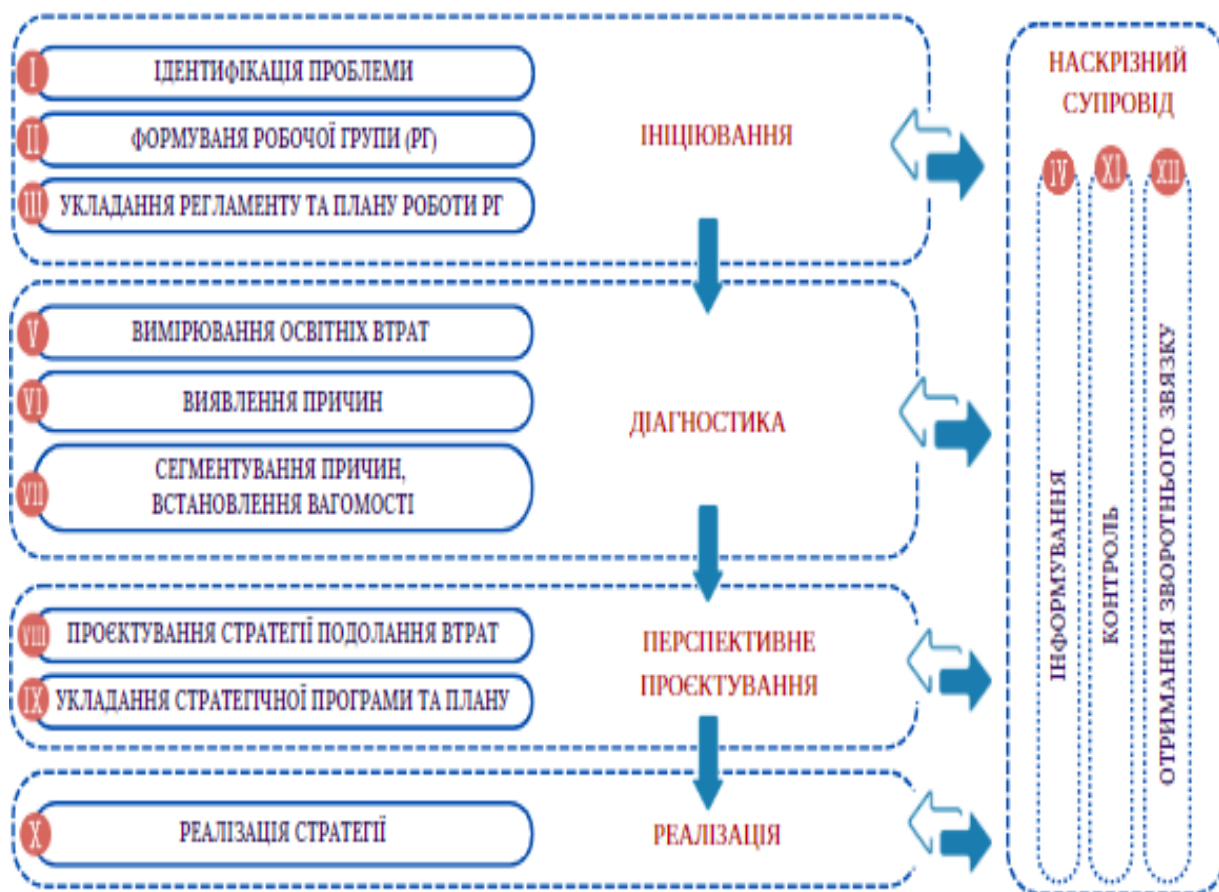

Рис. 1. Загальний алгоритм організації управлінської діяльності для проєктування антикризової стратегії щодо подолання освітніх втрат.

Джерело: розроблено Стойковою В.

Першочерговим завданням керівника закладу освіти є ідентифікація зазначеної проблеми: прогнозування та (або) констатування її наявності (**I етап**), залучення до планування і реалізації подальших кроків усіх зацікавлених осіб. Із цією метою керівник закладу освіти готує розпорядчий акт (наказ, протокольне доручення, розпорядження), яким фіксує наявну проблему, ініціює створення робочої групи, затверджує її склад і розподіл обов'язків для здійснення подальших кроків (**II етап**). Головне завдання робочої групи – обговорення й укладання плану, регламенту роботи¹ (**III етап**), інформування всіх

¹ План та регламент роботи робочої групи затверджується наказом директора.

зацікавлених² осіб щодо діяльності в напрямі подолання освітніх втрат (**IV етап – наскрізний**).

Перші три етапи нами віднесено до групи ініціювання, четвертий – наскрізний і повинен здійснюватися постійно. **Пам'ятайте: долучення усіх зацікавлених до виходу із кризового стану забезпечується саме через інформаційне поле, тобто кризову комунікацію.** Таке поле формують групи амбасадорів – особи, які доноситимуть ідеї та цінності майбутньої антикризової стратегії до всіх зацікавлених.

Серед амбасадорів ключову роль виконуватимуть педагоги. Наголошуємо, що інформування педагогічних працівників та формування їхньої психологічної і фахової готовності до змін є першочерговим. Далі формуються групи амбасадорів у батьківській та учнівській спільнотах. Не варто забувати про інформування засновників, громади й партнерів.

Для організації інформаційної кампанії слід використовувати всі доступні методи: стенди, буклети, повідомлення на сайті, у спільнотах, виступи на батьківських зборах, індивідуальні та групові консультації, фокус-групи тощо.

Наступним етапом кризового менеджменту є етап вимірювання освітніх втрат, який передбачає організацію комплексу заходів щодо визначення стану об'єкта на основі проведення дослідження й виявлення слабких місць (**V етап**).

Якщо за результатами діагностики встановлено відхилення від норми, що свідчатиме про кризовий стан у діяльності закладу освіти чи реалізації окремого процесу, необхідно з'ясувати причини, які такий стан зумовили (**VI етап**).

Причини варто сегментувати відповідно до кластеру приналежності: кадрові, матеріально-технічні, навчальні, компетентнісні, технологічні, психологічні, часові, фінансові, соціальні, родинні тощо (**VII етап**). Також важливо розуміти ступінь впливу та прояву встановлених причин. Цей аспект визначається на підставі відсотку здобувачів освіти, які зазнали впливу того чи іншого фактору. Згідно з типом причини та ступенем її вагомості (впливу) в подальшому проєктуватимуться стратегії подолання загроз кризового відхилення (**VIII етап**).

² Інформування здійснюється систематично, повно та послідовно за принципами організації кризової комунікації (рис 2.).

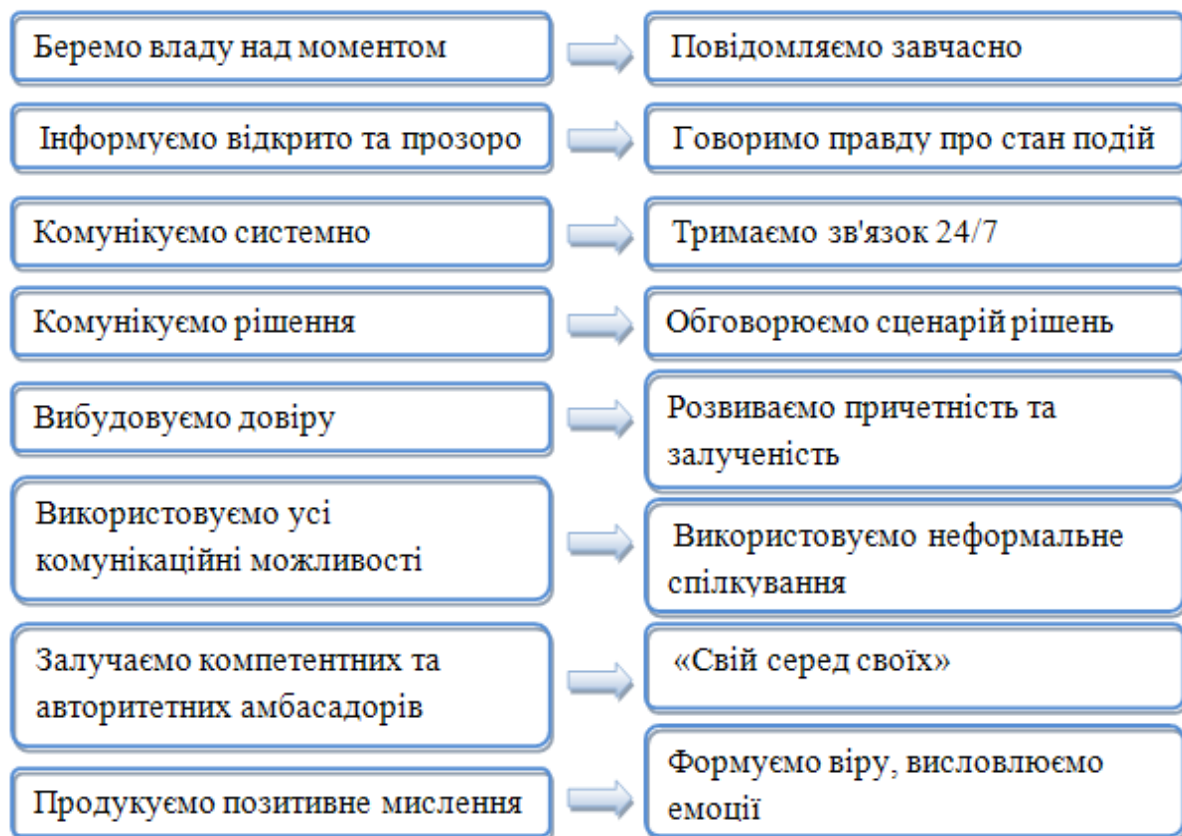

Рис. 2. Принципи організації кризової комунікації

Джерело: розроблено Стойковою В.

Зазначимо, що для аналізування причин, які спричинили кризовий стан, доцільно використовувати традиційні інструменти стратегічного прогнозування. Наприклад, SWOT-аналіз (S – сильні сторони, W – слабкі сторони, O – можливості, T – загрози) та PEST-аналіз (P – політика, E – економіка, S – суспільство, T – технологія). Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовищ здійснюється у два етапи на основі побудови матриці. На першому етапі спочатку заповнюється поле «Можливості», а далі – «Загрози», які описують зовнішнє середовище або зовнішні впливи на заклад освіти чи окремий процес. На другому етапі спершу заповнюється поле «Сильні сторони», а далі – «Слабкі сторони». Ці показники характеризують безпосередньо інституцію, в якій відбуваються процеси, що зазнали впливу.

Стратегія виходу із кризи має вирішальне значення для закладу освіти. Вона укладається на певний період часу та передбачає комплекс заходів, спрямованих на подолання

(мінімізацію) кризового явища й зміцнення інституційних та особистих ринкових позицій.

Цілі антикризової стратегії повинні бути направлені на усунення основних причин виникнення кризового стану через зменшення факторів впливу з урахуванням системних, інституційних й індивідуальних обмежень.

Стратегії виходу з кризового стану визначають моделі подолання освітніх втрат, прийнятні для окремого закладу освіти та його здобувачів. Функціональні антикризові моделі реалізуються через комплекс тактичних дій та окремих антикризових заходів, що утворюють стратегічну програму й план подолання освітніх втрат (**IX етап**).

Орієнтиром для проєктування антикризової стратегії, програми та плану її реалізації має стати усвідомлення усіма членами команди інституційної та власної спроможності, ймовірних викликів, ризиків і способів їх уникнення, мінімізації, визначення можливих сценаріїв прийняття управлінських рішень. Питання спроможності має охоплювати всі ресурси, які впливають на ефективність та якість антикризових дій та заходів: час, кадри, компетентності, мотивація, матеріально-технічні ресурси, нормативно-правові обмеження, технології, форми, методи, прийоми тощо.

Радимо врахувати, що V–VII етапи антикризового управління належать до групи діагностичних, а VIII та IX – до групи проєктно-перспективних.

Важливим аспектом планування стратегії подолання освітніх втрат є підготовка всіх зацікавлених до реалізації запланованих моделей, виконання окремих дій та організації відповідних заходів. Із цією метою наголошуємо на необхідності передбачити заходи навчального характеру для різних категорій зацікавлених осіб: педагоги, батьки, учні. Такі заходи допоможуть усім учасниками зрозуміти особливості обраної антикризової стратегії в цілому, так й окремі організаційно-навчальні моделі подолання освітніх втрат. Серед дієвих форм організації заходів професійного розвитку, інформаційно-консультаційних заходів для батьків та учнів рекомендуємо до використання методи, побудовані на організації взаємодії і співпраці (колаборації) учителів, батьків і учнів. Саме ці інструменти створюють умови для посилення шкільної автономії

й утвердження колабораційних практик у педагогічних колективах.

Наскрізна колаборація організаційної діяльності закладу освіти сприяє згуртуванню колективу, відкритості та прозорості комунікації між адміністрацією, педагогами, батьками, учнями, подоланню освітніх втрат. Посилення співпраці між усіма учасниками освітнього процесу надасть змогу більш ефективно, швидко адаптуватися всім до потреб учнів та, відповідно, швидше досягати бажаних результатів.

Реалізація антикризової стратегії (**X етап**) здійснюється у певний обмежений у часі період, тривалість якого визначається згідно з можливостями та потребами конкретного закладу освіти, учнів. Однак варто пам'ятати, що незалежно від фактичної тривалості стратегічних антикризових дій та заходів їх комбінація має бути побудована в логіці тривалості навчального року й мати логічне завершення з можливістю переходу на інший рівень (рік) за потреби.

Наголошуємо, що реалізувати стратегію неможливо без контролю (**XI етап – наскрізний**) та отримання зворотного зв'язку (**XII етап – наскрізний**). Ці етапи є також наскрізними, оскільки виконуються протягом усього процесу реалізації заходів щодо подолання освітніх втрат.

Визначення ефективності відібраних моделей, тактичних дій і заходів є останнім етапом у процесі виходу із кризового стану та управління освітніми втратами. Реалізується цей етап за допомогою комплексу моніторингово-скринінгових заходів, які повинні системно супроводжувати кожний захід антикризових стратегій. Установити ступінь ефективності антикризових заходів можливо через оцінювання наявності позитивних прогнозованих змін, швидкості їх прояву в одиницю часу, обсягу витрачених ресурсів, ступеня ймовірності рецидивів тощо.

ІІІ. ВИМІРЮВАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Заклад освіти зобов'язаний розробити власну програму вимірювання освітніх втрат, що повинна базуватися на валідних, об'єктивних, точних, надійних технологіях та інструментах. Зокрема, за основу в цьому процесі варто взяти:

- результати стандартизованих освітніх вимірювань на усіх (ключових) рівнях освіти;
- матеріали загальнодержавних моніторингів якості освіти з урахуванням репрезентативності вибірок;
- матеріали локальних моніторингів успішності окремих категорій учнів з окремих предметів (курсів), організованих з дотриманням норм проведення освітніх вимірювань;
- централізовані освітні платформи для вимірювання освітніх втрат;
- інституційні ресурси з окремого предмета (курсу), які містять завдання, побудовані на основі карти опорних знань.

ІV. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОГРАМ З НАДОЛУЖЕННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Робочою групою з питань прискореного навчання (Accelerated Education Working Group – AEWG) І Міжвідомчої мережі з питань освіти з надзвичайних ситуацій (InterAgency Network for Education in Emergencies – INEE) розроблено 10 принципів щодо організації програм з надолуження освітніх втрат. Вони є вичерпними та відповідають українському контексту.

Джерело: [13]

Десять принципів організації програм
з надолуження освітніх втрат

УЧНІ

Принцип 1	Програма з надолуження освітніх втрат відповідає всебічним потребам учнів
Принцип 2	Освітнє середовище є фізично та емоційно безпечним; у ньому існують плани запобігання, готовності та реагування на надзвичайні ситуації
Принцип 3	Навчальна програма з надолуження освітніх втрат скорочена; пріоритет надається найважливішим компетенціям, їхній інтеграції та закріпленню
Принцип 4	Навчальний час, форма навчання та іспити можуть бути адаптовані
Принцип 5	Програма з надолуження освітніх втрат ефективно використовує індивідуальний підхід до навчання

УЧИТЕЛІ

Принцип 6	Учителі повертаються до освітнього процесу; їхній добробут підтримується після перерви у викладанні
Принцип 7	Учителям надаються можливості та ресурси для залучення всіх учнів та впровадження програми з надолуження освітніх втрат

УПРАВЛІННЯ ПРОГРАМОЮ

Принцип 8	Учні, їхні сім'ї, громади отримують інформацію, залучаються до консультацій та беруть активну участь у розробленні, реалізації програми з надолуження освітніх втрат
-----------	--

ВІДПОВІДНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНИМ ОСВІТНИМ СТРАТЕГІЯМ

Принцип 9	Програма з надолуження освітніх втрат визнана та узгоджена з національною системою освіти, має чіткі шляхи реалізації
Принцип 10	Програма з надолуження освітніх втрат інтегрована в національну систему освіти та відповідну стратегію

Джерело: [13]

V. МОДЕЛІ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Моделі подолання освітніх втрат згрупуємо за освітніми рівнями та формою організації (рис. 3.):

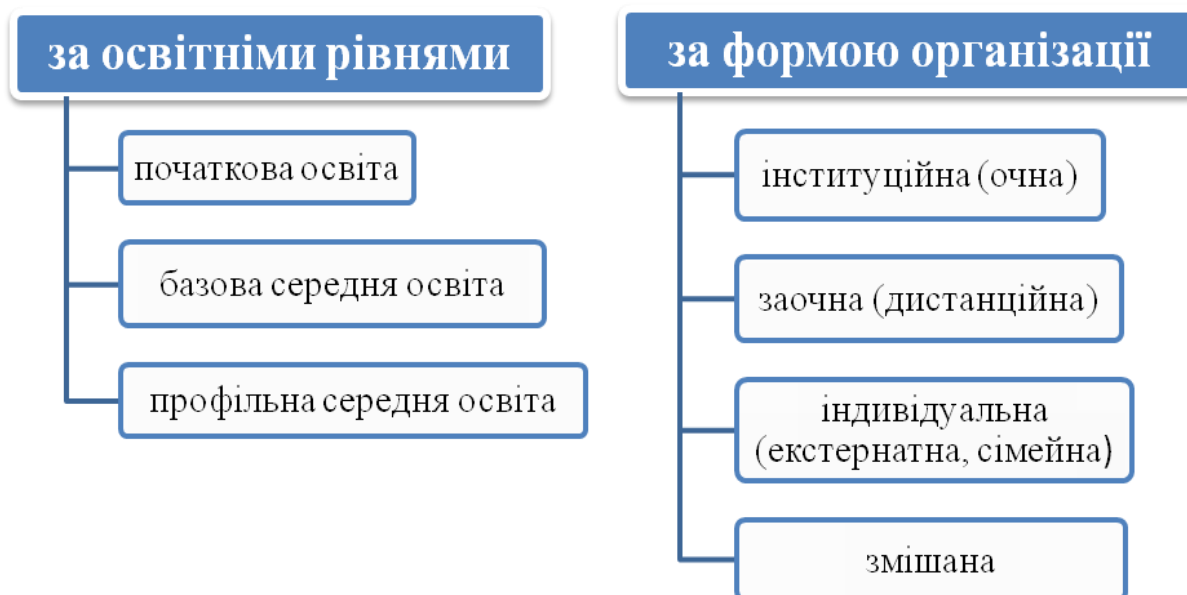

Рис. 3. Освітні рівні та форми організації роботи.

Джерело: розроблено Гіль С.

Розглянемо окремі моделі подолання освітніх втрат.

Модель 1. КОРИГУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Академічна автономія закладу освіти передбачає можливість коригувати тривалість та певні аспекти організації

навчального року.

Педагогічною радою закладу освіти може бути прийняте рішення про подовження навчального року або проведення навчання з окремих предметів, навчання для доопрацювання академічної різниці з учнями в червні.

- Дітей під час такого навчання доцільно об'єднати не за класами, а за групами відповідно до рівня знань та рівня освітніх втрат, які покажуть результати моніторингу.
- Це може бути організований літній табір для дітей з усіма активностями або продовження дистанційного навчання з окремими групами учнів.
- Додаткової оплати з бюджету така програма фактично не потребує, оскільки вчителі забезпечені заробітною платою у червні з освітньої субвенції.

Джерело: [1]

Модель 2. ПРОГРАМИ НАДОЛУЖЕННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ТА КОРЕКЦІЙНІ ПРОГРАМИ

Для організації надолуження освітніх втрат найбільш популярною є модель, яка пов'язана з розробленням спеціальних програм, що дозволяють адаптувати навчальний зміст до потреб окремих категорій учнів. Такі програми містять елементи повторення необхідного розділу та теми паралельно з продовженням основного навчання.

Особливу увагу слід приділити корекційним програмам. Саме завдяки ним може бути унормоване стисле вивчення певних тем або розділів, до яких варто повернутися окремим учням або групам.

Корекційні програми призначені для відпрацювання мінімальних знань, умінь і навичок, необхідних для безболісного опанування змісту предмета.

Для реалізації корекційних програм у закладі освіти можуть бути створені інтеграційні класи, групи (змінного / постійного складу) як з одного, так і декількох предметів, навіть з окремих тем.

- Інтеграційні класи організовуються за певним критерієм (наприклад, низький рівень навчальних досягнень з теми чи предмета).
- Важливо створити сприятливу психологічну атмосферу

під час навчання для того, щоб учні почувалися комфортно та відчували позитивний результат від навчання.

- У закладі освіти такі програми можна реалізувати через упровадження факультативів, курсів за вибором або індивідуальних занять.

Сьогодні існує низка недержавних програм, перелік яких наведено тут:

Модель 3. ПРОГРАМИ ПРИСКОРЕНОГО НАВЧАННЯ

Прискорене навчання передбачає діяльнісний підхід. Повторення матеріалу здійснюється під час відпрацювання навичок. Це емоційно забарвлені уроки, на яких учні мають проявляти фізичну активність. Зазначена програма є ефективною для дітей, які мають великі перерви в навчанні.

- Таку програму можна реалізовувати на індивідуальних чи групових заняттях у червні.
- Організувати навчання можна на звільнених територіях або створити групи дітей у громаді.

Модель 4. ДРУГОРІЧНИЦТВО

Модель передбачає організацію додаткового року навчання для всіх учнів, але доцільною є лише для окремих здобувачів освіти, які мають значні навчальні втрати (відсутність на уроках протягом усього навчального року, неможливість опрацювати весь масив матеріалу самостійно). Організувати повторне навчання дитини у цьому ж класі можливо за заявою батьків чи/або законних представників.

Детальніше – тут:

Джерело: [7]

Модель 5. НАВЧАННЯ ПІД ЧАС КАНІКУЛ

У зазначеній моделі не є метою посадити всіх дітей за парти та примусити їх навчатися за підручниками. Таке навчання за

державний кошт, у тому числі й літні місяці (червень, серпень), організовується з урахуванням графіка відпусток учителів. Важливо забезпечити ефективну мотивацію для всіх учасників освітнього процесу та створити систему правильного розподілу навантаження між учителями.

Джерело: розроблено Гіль С., Козирєвою Л.

Модель 6. ПОВТОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Повторення має бути передбачене та заплановане. Вибрати форму й термін має право кожен учитель, але доцільно обрати спільну форму для закладу освіти.

- Повторення може здійснюватися на початку навчального року, на початку кожного розділу, протягом навчального року, щодня тощо.
- Доцільно обрати для повторення проблемні питання, що виявлені через діагностування та належать до опорних знань із предмета чи конкретної теми.

Джерело: розроблено Гіль С., Козирєвою Л.

Модель 7. СПІРАЛЬНЕ НАВЧАННЯ

Спіральне навчання – метод навчання, зміст якого полягає в регулярному перегляді певних тем протягом навчального плану. Діти переглядатимуть той самий матеріал декілька разів протягом семестру чи року. Цей метод, по суті, є протилежністю лінійному методу побудови навчального контенту. Інтенсивно викладений матеріал за короткий час може залишитися лише в короткочасній пам'яті учня. Через місяць школярі можуть не згадати його. Спіральне обертання – це найкращий спосіб перенести матеріал у довготривалу пам'ять. Використовуючи спіральний метод, ви можете почати з основного або поверхневого матеріалу й заглиблюватися щоразу, коли викладаєте матеріал. Існують дослідження щодо підтримки спіральних методів і різних способів упровадження цієї техніки у процес навчання.

Джерело: [11]

Модель 8. НАВЧАННЯ ОСНОВНИМ НАВИЧКАМ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ «МІСТ»

Поєднання – добре продумана стратегія викладання старого та нового матеріалу, що зосереджується на регулярному

перегляді певних тем протягом приблизно 6 тижнів. Це передбачає створення міцної основи структурованої освіти для всіх дітей, які зараз багато років відстають від очікуваного рівня навчання та потребують цілеспрямованих втручань, щоб наздогнати те, що вони не засвоїли в попередньому класі. Контент «Міст» (крок виправлення) є іншим способом боротьби зі втраченим навчанням для забезпечення всім учням міцної основи в майбутній освіті.

Джерело: [12]

Модель 9. РЕПЕТИТОРСТВО ЗА ДЕРЖАВНИЙ ТА (АБО) ПРИВАТНИЙ КОШТ

Репетиторство може мати позитивний вплив, проте ефективність буде залежати від продуманості й організованості процесу, умотивованості учнів

- Головною умовою є попередня діагностика, а також мотивування учнів та їх батьків до відвідування таких занять.
- Репетиторство може бути реалізоване під час навчального року вчителями школи за відповідним рішенням педагогічного колективу.
- Репетиторство дає можливість індивідуальної роботи з учнями або в невеликих групах.

Джерело: [7]

Модель 10. КОНСУЛЬТАЦІЙНІ КЛАСИ

Відкриття консультаційних класів у закладі освіти доцільне для дітей, які під час війни виїздили за кордон, які проживали на окупованих територіях і не мали доступу до якісної освіти та інших здобувачів освіти, які потребують системного підходу до корекції знань. Реалізувати цю модель можливо в умовах тих закладів освіти, де є декілька класів у паралелі. Рішення про відкриття консультаційного класу приймається за наявності значної кількості дітей певної категорії. Важливо, що дитина, навчаючись у такому класі, має можливість пройти річне оцінювання достроково та перейти в наступний клас за умови швидкого опанування навчальної програми.

Джерело: розроблено Гіль С., Козирєвою Л.

Модель 11. АКУМУЛЯЦІЯ ЧАСУ

Модель передбачає затвердження режиму роботи школи, коли урок триває 35–40 хвилин замість 45. Тобто протягом тижня відбувається накопичення часу для додаткових занять / консультацій. Наприклад, учитель викладає географію (2 години на тиждень) у 6 класі. 6 класів на паралелі 3. Отже, протягом тижня в учителя накопичується мінімум 30 хвилин для проведення консультацій із предмета для дітей, які мають прогалини у знаннях. Учитель сам визначає, в який день та час проводитиме консультацію за узгодженням з адміністрацією.

Джерело: розроблено Гіль С., Козиревою Л.

Модель 12. КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ГОДИНИ

Консультація передбачає надання учням потрібної допомоги в опануванні теоретичного матеріалу, виробленні практичних умінь і навичок.

Проведення консультаційних годин є посадовим обов'язком учителя в межах його педагогічного навантаження (18 годин педагогічного навантаження – 1 година для консультацій на тиждень; 0.5 ставки – 1 година консультацій на 2 тижні). Консультації здійснюються за встановленим та затвердженим графіком.

Джерело: розроблено Гіль С., Козиревою Л.

Модель 13. ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ (blended learning)

Така модель навчання може бути організована для дітей, які швидше / повільніше ніж інші здобувачі освіти опановують навчальний матеріал. Застосовуючи модель змішаного навчання (частину матеріалу опрацьовують з учителем у класі / під керівництвом учителя, а іншу частину вивчають самостійно у зручному для себе темпі, з використанням різних технологій), учні вибудовують власну модель самоосвіти.

Експертами Державної служби якості освіти в межах проєкту «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe) запропоновано декілька основних варіантів та моделей змішаного навчання.

Є кілька варіантів "змішування":

поєднання очної форми із дистанційною;

поєднання різних форматів навчання у межах одного класу (основне — очне навчання із використанням технологій дистанційного навчання та різних форм роботи з електронними ресурсами, онлайн-курсами тощо);

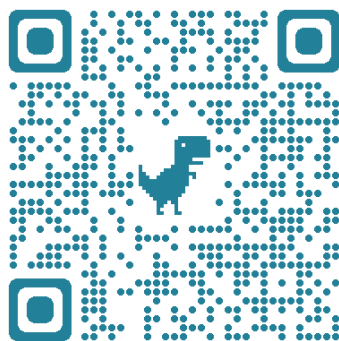
поєднання самостійного навчання та співпраці в класі;

змішування основного навчального контенту (підручників та навчальних матеріалів) із зовнішніми (електронними ресурсами).

Рис. 4. Варіанти змішування

Джерело: [7]

Детально про моделі змішаного навчання можна дізнатися тут:

VI. РИЗИКИ, ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ

Обираючи та впроваджуючи в закладі освіти будь-яку із зазначених вище моделей для подолання навчальних втрат і прогалин, керівник має врахувати можливі виклики, ризики та труднощі, які виникнуть:

- кадровий голод;
- відсутність фінансування;
- нормативні обмеження;
- матеріально-технічна база закладу освіти;

– навчально-методичне забезпечення.

Подолати виклики, ризики та труднощі керівник може за допомогою детального аналізу потенційних партнерів (громадські установи, організації, благодійні фонди, підприємства, установи, професійні заклади освіти, волонтерські організації, професійні можливості батьків), які мають ресурси для надання фінансової, матеріально-технічної, волонтерської допомоги закладу, та укладання з ними угоди / меморандуми про співпрацю.

Наприклад:

- *кадровий голод* вирішується через залучення студентів, волонтерів, батьків, викладачів професійних училищ, майстрів підприємств;
- *фінансова автономія* закладу може бути реалізована за допомогою грантів, проєктів, здійснення пошуку фінансових спонсорів та донорів чи за рахунок фінансування з місцевого бюджету;
- *нормативні обмеження*, що не дають можливості якісно та швидко вирішити питання щодо впровадження нового в освітній процес чи реформування застарілого, розв'язуються через розроблення, адаптування та колегіальне схвалення певних правил, алгоритмів, положень, які реалізуватимуть автономію закладу освіти з окремих питань;
- *матеріально-технічна база* – доцільно укласти угоду й використовувати технічні засоби, обладнання для навчання та роботи найближчих закладів освіти різних рівнів та типів, підприємств, організацій, закладів позашкільної освіти;
- *навчально-методичне забезпечення* реалізується через залучення педагогів закладу освіти до участі в міжпредметних методичних об'єднаннях у школі та поза нею, організацію роботи творчих груп / лабораторій / майстерень для напрацювання якісного, доступного освітнього продукту тощо.

Джерело: розроблено Гіль С., Козирєвою Л.

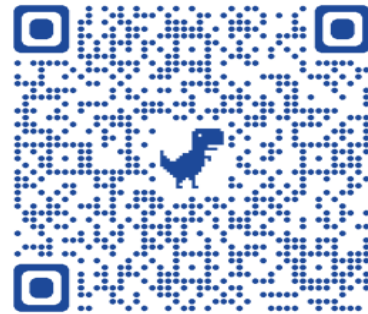
VII. ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД КОМПЕНСАЦІЇ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Пандемія COVID-19 примусила всі країни світу заговорити про освітні втрати та розриви. В Україні вони спричинені не тільки пандемією, а й війною.

Швидкий перехід на дистанційну форму навчання спонукав шукати та напрацьовувати різні моделі й механізми подолання освітніх втрат.

Велика Британія розробила Національну програму репетиторства, яка реалізується державою через партнерство з благодійними організаціями.

Детальніше про програму – тут:

У США підписано закон про Американський план порятунку, в якому передбачено цілий перелік заходів щодо екстреної допомоги системі освіти країни. За цим законом кожен штат визначає свої резервні ресурси, що спрямовуватимуться на подолання навчальних прогалин в учнів: навчання під час літніх канікул, консультування для підтримки дітей, професійна підтримка та зростання педагогів.

У Німеччині для подолання освітніх втрат запрошуються вчителі-помічники (педагоги-пенсіонери, студенти), які надають допомогу дітям у повторенні вивченого матеріалу. Такий підхід дає змогу більше уваги та часу приділити кожному учню / учениці. Ця програма фінансується за державний кошт та орієнтована переважно на дітей соціально незахищених категорій.

Кожна федеральна земля Німеччини запроваджує свою програму подолання освітніх втрат через співпрацю з гуртками, студіями.

Подаємо досвід різних країн щодо компенсації освітніх втрат, психічної підтримки, консультування педагогів тощо:

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Навчальні втрати : сутність, причини, наслідки та шляхи подолання : аналітичний матеріал від фахівців УЦОЯО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf
2. Малихін О. Мінімізація освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану : змішане навчання / О. Малихін, Н. Арістова, В. Рогова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/612/573>
3. Зміни в розподілі освітньої субвенції для оплати праці педагогічних працівників у 2023 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-platformi-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyi-informaciyi>
4. Дистанційні платформи для навчання, саморозвитку та отримання допомоги й перевіреної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-platformi-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyi-informaciyi>
5. Рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх втрат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/07/31/Unicef.Immediate.actions.frame.proofreading.ua.1-31.07.2023.pdf>
6. Вимірювання та компенсація освітніх втрат дітей на рівні громади й закладу освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eo.gov.ua/vymiriuvannia-ta-kompensatsiia-osvitnikh-vtrat-ditey-na-rivni-hromady-ta-zakladu-osvity/2023/01/25/>
7. Святенко О. Змішане навчання в умовах війни : як організувати / О. Святенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sqe.gov.ua/zmishane-navchannya-yak-organizuvati-yaki/>
8. Відновлення освітніх втрат : що можна зробити швидко та масштабно [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://osvita.ua/school/88257/>
9. Вимірювання та компенсація освітніх втрат дітей на рівні громади й закладу освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eo.gov.ua/vymiriuvannia-ta-kompensatsiia-osvitnikh-vtrat-ditey-na-rivni-hromady-ta-zakladu-osvity/2023/01/25/>

10. Топузов О. Мінімізація освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану : змішане навчання / О. Топузов, О. Малихін, Н. Арістова [Електронний ресурс]. – 2022.– Режим доступу : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/612/573>

11. 7 Strategies to Help Mitigate Learning Loss/Brad Holmes | May 08, 2023 | 5 mins read | Guides, General Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.schoolplanner.com/7-strategies-to-help-mitigate-learning-loss/>

12. Measure Gaps, Being flexible, Add more quality teachers, create a different schedule and curricul... [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://varthana.com/school/learning-loss-6-strategies-to-address-it/>

13. Рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх втрат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/07/31/Unicef.Immediate.actions.frame.proofreading.ua.1-31.07.2023.pdf>

14. Гобела В. В. Управління кризовими ситуаціями : навчальний посібник / В. В. Гобела, З. Б. Живко, Г. З. Леськів, С. І. Мельник. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. – 228 с.

15. Best practices for learning loss recovery [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://wvde.us/wp-content/uploads/2021/02/Learning-Loss-Recovery-Best-Practices.pdf>

ЗМІСТ

Вступ.....	3
I. Обґрунтування необхідності подолання освітніх втрат.....	4
II. Стратегії управлінської діяльності щодо подолання освітніх втрат.....	4
III. Вимірювання освітніх втрат.....	10
IV. Принципи організації програм з надолуження освітніх втрат.....	10
V. Моделі подолання освітніх втрат.....	12
VI. Ризики, виклики та механізми подолання.....	18
VII. Закордонний досвід компенсації освітніх втрат.....	20
Список використаних джерел.....	21

Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

МОДЕЛІ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Збірник методичних рекомендацій

Літературні редактори: А. Ю. Антонова
Технічна верстка: Г. В. Кінах

Папір офсетний.
Друк на різнографі
Формат 60x84/16
Умовно-друкованих арк. – 1,5
Обліково-видавничих арк. – 1,4
Гарнітура шкільна

Тираж 100
Замовлення № 26

Адреса редакції:
**вул. Адміральська, 4-а,
м. Миколаїв, 54001
Тел./факс 37 85 89**

<http://www.moippo.mk.ua>
e-mail: moippo@moippo.mk.ua